

Bože słowo za nas

Wy sće swětło swěta – pobožny són

Grjekski lěkar Lukaš pisa w japoštołskich skutkach na 2. stawje z lubosć a ze zahoritósću, kak běše křesćanska wosada bórže po Jezusowej smjerći jasne, dobre swětło za Židow a póhanow w Jerusalemyje. „Křesćenjo mějachu hnadu pola cyłeho luda“, tak tam steji. To rěka, zo mějachu jich lubo, sebi jich česćachu, přetož tuta skupina ludži běše tak cyle hinaša. Mjez nimi běše bratrowska lubosć. Wšitko mějachu zhromadnje. Štóz k wosadze přistupi, předa swoje kubła a rozdźělí pjenjezy na potrěbných we wosadze. Duch Jezusa z Nacareta, jich Zbóżnika, jich wjazaje do cyłka kaž wulku swojbu. Hdyž so schadzowachu w templu abo w domach tu a tam za blidom, stajnje spominachu na njeho.

Tajke něšto lud hač dotal hišće njebě nazhonil, a wosebje grjekskeho Lukaša to zaběraše. Wón widžeše wokoło sebjě skazeny moderny lud, kiž běše so z wulkeho džěla wotrjekł wěry swojich wótcow. Wšitke wjesela wužiwać njeprašajo so za pócćiwosću a přistojnosću. Njeslyšany luksus pola bohatych a běda pola chudych. Či jedni brojachu z kubłami, a niski lud so njemóže najěš. We wulkich městach wjele nje-dočinkow, kurwarstwo, wopiłstwo, surowa sebičnosć. Bojosć bě wulka, tak njemóže dale hić, ale nchtó njewědžeše, kak móhł so za lud nowy puć namać. Něk bě tam w Jerusalemyje jedyn rjany, dobry přikład noweho žiwjenja. Jelizo so tale wosada dale a bóle rozšěri, započnje so za čłowjestwo nowa, zbožowniša doba.

Bohužel je jedyn tutón nadržije poľny přikład bórže zwrěšćil. Jerusalemska wosada wochudny, zo dyrbeše japoštoł Pawoł w Małej Aziskej a w Grjekskej za nju wo smilne da-

ry prosyć. Tón rjany, pobožny eksperiment so njeje poradził. Wjacekróć w zańdžených 2 000 lětach je so wospjetował, ale ženje z prawym wuspěchom.

Lukaš pisa z wulkej lubosću wo dobrym duchu w młodej křesćanskej wosadze. Wosadni běchu zdźěla sami hišće Jezusa nazhonili, jeho mócne předowanje, jeho wjesołu, swětlu wutrobu a jeho džiwu w Božej mocy. Jemu chcychu podobni być, zo by Chrystus jich móhł za swojich připóznać, hdyž so bórže wróci, zo by sudžil žiwých a mrtwych. Na sudny džen čakachu wšědnje. Jezusowe słowo přećiwu bohatym jich napominaše, radšo zemskie kubła wotedać hač njebjeske kralestwo skomdźić. Z časom přenja lubosć wěry a čakanje na Chrystusowy adwent woteběraše. Do křesćanskeje wosady so zadobywaše swětny duch, ale són bratrowskeje lubosće je mjez křesćanami wostał, a ja měnju, zo njesměmy přestać pobožnje sonić. Jenož sonić? Njejeskónčnje na času, zo krulete normy postajimy, što je po našej křesćanskej wěrje dowolene a što je nam zakazane, što smě so wot nas žadać a hdže mamy so zapowědźić. My dyrbymy Bohu bóle poslušni być hač čłowjekam. Štó nam jasnje praji, što je po Božej woli a što přećiwu? To měło so w zakonjach za wšěch zrozumliwje postajić.

Młoda křesćanska wosada w Jerusalemyje běše wosredź tuteho swěta kupa sprawnosće, pócćiwosće, bratrowskeje lubosće, ale tam to njebě žadyn postajeny program, ale w Jezusowym duchu běchu hromadze zwjazani, zo sebi mjez sobu pomhachu, so mjez sobu česćachu a lubowachu bjez kóždeje zawisće a bjez hordosće.

W bibliji a wosebje w Jezuso-

wych předowanjach mamy dosć přikaznjow pobožnej wěry: Lubuj swojeho njepřećela.

Jeli će štó na twoje prawe lico dyri, tomu tež druhe přiwobroć.

Pytaj najprjedy Bože kralestwo a jeho prawdosć, a wšitko druhe budže tebi přidate.

Wjele dalšich přikaznjow biblije móhli hišće dodać, kotrež su za naše wosobinske, swójbne a politiske žiwjenje dosć wažne. Wone pak so njehodža w juristiskich paragrafach wuprajić. Wone su nam do našeje pobožnej wutroby prajene. To je zbóžna radosć, hdyž so nam druhy radzi stareho Hadama w sebi skludźić a po Jezusowej přikazni dobrotu dokonjeć. To je swětło za nas a wokolinu.

Mějmy són pobožneho přichoda we wutrobje. Na krótki čas je křesćanska wosada w Jezusowym duchu hromadze žiwa byla. To je nam Lukaš w japoštołskich skutkach wopisał. Na tute rjane štučki w japoštołskich skutkach chcemy so zložić, hdyž sonimy wo nowym pobožnym křesćanskim přichodze swojeje wosady a cyłeho swěta. W jednym duchu, w jednej wěrje być zwjazani, w čistej pobožnosći zhromadnje Boha chwalić a so mjez sobu tróštować we wočakowanju Chrystusoweho noweho a poslednjeho adwenta. Njeje torjany són?

Ty chceš mi hněwny wotmołwić, zo tajke sony ničo hódne njejsu. Skutki chceš widjeć a wobdźiwać. Wězo su skutki mócniše hač sony, ale sony, hdyž so zložuju na bibliju, móža do dobrych skutkow dowjesć.

Mějmy tutón són we wutrobje, zo móhla Chrystusowa cyrkej zaso raz być swětło swěta kaž tehdom za čas bórže po Jezusowej smjerći.

Wirth

Foto: H.H.

Šula so zaso započina

Něk je so prózdninski čas zaso minyl. Kóždy prihotuje so znowa na dobry šulski započatk. Z nowym šulskim lětom započina so tež zaso nowe lěto za nabožinu; nabožinu zwonka šule. Tola tež tuta žada sej prihoty. Kotre wjerški chcu w běhu lěta stworić, kotre modlitwy so modlić? Spěwy a modlitwy wostanu někotre tyždenje samsne, přetož jenož tak nawuknu džěci teksty z hlowy a změja je potom tež rady.

Tola při wšěm dobrym prihotowanju schadza prašenje: Přińdu tež w tutym nowym šulskim léce džěci jónu za tyžden přidatnje k šulskim winowatosćam na nabožinu? Wostanje jim nabožina wažna abo budžeja radšo někajki poskitk za swobodny čas wužiwać, kotryž je jim lubši? Nowe šulske lěto woznamjenja tež za někotrych spočatk noweho šulskeho wotrězka.

Přińdu šulscy nowačkoyo tež rady na nabožinu? Z předšulskeho džěla znaju hižo někotrych nowych, a sym sej wěsta, zo tute džěci tež na nabožinu přińdu. Je pak tež hišće wjace džěci, kotrež buchu jónu křěćeni, tola někto starši wobdźěleńje na nabožinje wotpokazuja. Přeco zaso so prašam, hač tež tute džěci jónu z bibliskej powěsću docpěju?

Hdys a hdys přiwdjedzechu nabožinske džěci swojich rjadowniskich towaršow jónu na nabožinu z wopodstatnjenjom:

Woni chcedza jenož raz připo-slušač: Tola k mojemu wje-selu přichadźachu tute džěci huscišo. Wone pytnychu: Tu mje chutnje bjeru a mje přiwoz-mu, tež hdyž njejsym kfceny.

Tak započina so nowe nabo-žinske lěto z wjele prašenjemi. Při wšem pak so wjeseliš, zo móžeš z Božej pomocu z džě-lom znowa započinać. Hdyž su

džěci potom zaso wšitke zhro-madźene a w přerich hodži-nach wo svojich prózdninskich dožiwjenjach powědaja, potom su mnohe nastate prašenja ni-male zabyte.

Z džěcimi so potom zhro-madnje modlimy: Luby Božo, přewodźej mje po nowym šul-skim léče.

A.A.

Ze 136. psalma: Džakujće so temu Knjezej, přetož wón je dobroćiwý a jeho dobrota traje wěčnje. Kotryž sam wulke džiw-y sćini, přetož jeho dobrota traje wěčnje.

Kak nastanje tučel?

Za naše woči su pruhi Božeho slónčka bjezbarbne. Hakle hdyž pruhi na kapki wody w powětrje trjehja, zlamaja so tute do tučelowych barbow. Slěd barbow je přeco samsny: Deleka widźimy čerwjenu, po-

tom oranžowu, žoľtu, zelenu, swětlo- a čmowomódrú a horjeka fijaľkowu barbu.

Jelizo chceš tučel jónu wi-džec, njetrjebaš hakle na dešćik čakać, móžeš ju sam stworić. Staj sej škleńcu wody na wok-njacu desku, hdžež slónco swě-ći. Potom dzerž łopjeno bēleje papjery do slónčnych pruhow, kiž přez škleńcu swěća. A hlej, na twojej papjerje widžiš tučel. Boža stwórbja je poľna džiwow.

G.G.

100 km a wjace po Běłoruskej

Njesměrnje doľha dróha w Běłoruskej

Foto: K.L.

Měrc 94

Myslička, do Běłoruskej jěć, nasta zańdźenu nazymu. Mała delegacija z wokrjesa Lelšicy poby w Lubiju. Předsyda kolchoza wopyta Přiwěćičansku „Budissa“ GmbH. Wón chceš ratarstwo, kajkež so pola nas wukonja, zeznać. Wrozmoťwe so wukopa, zo maja tež w Běłoruskej wjele ratarskich mašinow z něhdyšeho kombinata Postup, ale zo nimaja žane narunanki za tute mašiny. Tuž wobzamknymy, powoľan-

skim kolegam někak pomhać. W skladach našich drustwow ležachu hišće wjele narunankow mašinow, kotrež bě pola nas nowa generacija wotměni-ła, kotrež pak so w Běłoruskej hišće wužiwachu.

Na lětaněšću w Lětonju kupichmy nakładne awto z dieselowym motorom a připowěšak a přihotowachmy jej na jězbu. Nakładowachmy wjele narunankow a na každy pad dieselowo čěriwo za tam- a wróćo-jězbu z transporterom jako

přewodźenske jězdźidło. Nět-ko hakle započachuso běrokra-tiske čěže. Dowolnosť wot clownistwa, dowolnosť a techniska kontrola za jězdźidło a džeň do wotjězda pobrachowa-še hišće jedna dowolnosť z Frankfurta n.M. Jězdźidło bě dotal wojske bylo a smědžeše jako tajke so jenož za ciwilne zaměry wužiwać. Tuž dyrbyeše něchtó do Frankfurta po posledni koľk jěć. Wiza tež hišće trjebachmy. Pjenjezdawar za jězdźidło a za wupožčeny transporter bě so z wjele prócu namakaľ (9 500 hr).

Tak wotjědźechmy 18. měr-ca rano w pječich. Naše plany pak so nhydnom přemjetachu, jako hišće w 13.00 hodž. w Zhorjelcu před clownistwom stejachmy. 70 do 80 nakładnych jězdźidłow w rynku před hranicu. Z kuskom zboža přewinychmy po 9hodžinskim čakanju w Zhorjelcu přenju čěžu. Přichodny džeň rano docpěch-my polsko-rusku hranicu. Tam bě samsna šmjatańca kaž w Zhorjelcu. Zawěrnó bychmy dyrbjeli 36 hodžin čakać. Z wěštym trikóm zwěrychmy so, při něhdže tři kilometrow doľhim čakacym jězdźidłowym rynku nimo jěć. Skónčnje mě-jachmy humanitarnu pomoc wotedać. Po dobrej hodžinje mějachmy wšitke šěšć koľkow a někotre trěbne papjery w ruce a móžachmy so na dalejězbu podać. Na napřećiwnej stronje steješe snano šěšć kilometrow jězdźidło za jězdźidłóm. 72 hodžin čakanja bě jim wěste.

Nětk mějachmy hišće 350 kilometrow před sobu. Šěroka dróha do směra Moskwy wupa-daše nimale kaž awtodróha. Tutu dyrbjachmy po 50 kilo-

metrach wopušćić do směra Gomjela. Asfaltowa dróha z maľo wobchadom a toľa wupru-wowanje sčerpnośće, 300 kilo-metrow přeco runju smuhu. Po wjele kilometrach maľa křiwi-ca a potom zaso runy směr. Při dróže pěšk, lěš, bahno a wjele, wjele wody a runina kaž blido. Na poslednich 50 kilometrach přeprěčichmy Pripjetowe bahnišća. Kilometry daloko jenož woda a bahno. Za 24 hodžin běchmy 1300 km jěli.

Lelšicy su wokrjesne město z 10 000 dušemi. Wone dopo-minachu nas na wjetšu rusku wjes z mnohimi drjewjanymi chěžemi a z jednym nowotwar-skim džělom. Samo „hotel“ tam mějachu, a tam móžachmy by-dlić. Hačkuliž běchu nas wjacore dalokopisma přizjewili, zda-še so nam, zo běchmy na druhi kónc swěta dojěli.

Wokrjes mjezjuje na Ukrai-nu, a to je hranica, kotruž prje-dy njeznajachu a kotraž přidat-ne problemy přinješe. Dwanaće wsow wokrjesa je wot Černo-bylskeje reaktoroweje kata-strofy tak čerpjeľo, zo dyrbjachu so wopušćić. Černobyl je 115 km wot Lelšic zdaleny. Tola tež zbytna krajina je wšě-lakosylnje promjenjam wusta-jena byla. Krkowy rak a leuke-mija su sčěhi njezboža, kiž njejsu ani hišće předwidžec. Gene-racije budžeja dyrbjec hišće čerpjec. K tomu přińdu hospo-darske čěže. Běłoruska nima zemske pokłady a dyrbi zemski wolij, wočl a wuhlo z Ruskeje kupować. Zapłaćić móžeja twory jenož z mjasowymi a młokowymi produktami a z traktorami „Belarus“. To pak njedosaha. Tuž so wolijowy ho-nač jónu wot- a potom zaso za-

Rjane staroruske domske w Baranowići

Foto: K.L.

Zaprah w krajinje

Foto: K.L.

wjerći. Bencin móžeš lédma kupić. Dalokotepjene chěže běchu dny zymne, dokelž njemějachu wolij za tepjenje. Takle widzane njeje wupuća ze wšédnych wobčežnosćow. Či, kotřiž su najbóle potrjeheni, su stari. Na wsy móžeja so ludžo skromnje sami zastarać. Drje wo maja składowane, štož pak cyłe žiwjenje njewučini. Woni džě su teź najčeše bitwy 2. swě-

toweje wójny přežiwić dyrbjeli. Wěsće su njeličeni wojacy woběju stronow w lěsach a bahnjach zahynili. Njebě džě možnosće so zaryć. Wšudže woda! Mogilew, Gomjel, Bobrisk, Baranowiči, Bjerjczina, Pripjet. Wšitke tute mjena steja za krej a sylzy w bjezmyslnej wójnje. Tutón kraj njehodžeše so dobyć. Tole bě hižo Napoleon nazhonił. Při puću do Mogilewa

steješe kapačka z lětoličbomaj 1812-1912. Wěsće znamjo za wojskeri pochod tehdom. Kelko porow škórni drje su Napoleonowi wojacy trjebali na swójim dohlim pochodže do Moskwy? Pěsk a bahno a tehdom ani krute dróhi. Kamjenje tam njejsu.

Mějachmy tež hišće drastu, hrajki a slódkosće sobu, kotrež běchu šulske džěci našich šulow w Poršicach, Malešecach a Barce nazběrali. Z tym zwjeselichmy 160 džěci w dwěmaj pěstowarnjomaj. Někajku cyrkej w Lelšicach njemějachu. Tuta bě we wjetšim sydlišću, 10 km zdalene. Tam twarjachu wšitcy wobydlerjo nowu cyrkej z cyhelow. Powědachu mi z wěstej hordosću, zo je 85lětny muž z Malchima w Mecklenburskej 1000 hr za twar cyrkwe darił. Wón dóstanje čestnu taflu w njej. Při kursu 1:600 běloruskich rublow je žno to šwamy fenk pjenjez. Tež my přepodachmy diakonej wosady 220 hr, tola nic zo bychy nas na čestnej taflí zwěčnił.

W Lelšicach bě romsko-katolska wosada ze 150 wosadnymi a nowojapoštołska wosada z 200 sobustawami.

K nim přińdže kóždy měsac jónu předar z Hannovera z lětađom do Minska a wottam z tołmačerku 350 km z busom abo awtom. Zbytk je prawoslawny, jelizo scyła do něčeho wěrja.

W Ruskej džeja časniki někak hinak, a 100 km je hnydom w susodstwe. Tak njeběše tež moja jězba z běloruskim šoferom do Mogilewa 700 km tam a sem za jedyn džen ničo wosebiteho. Chcych „jenož“ hólca wopytać, kiž bě před dwěmaj lětomaj pola nas na wopyće. To je so poradžilo, tež hdyž bě to wosebity dyrdomdej.

Zawěrnó bě naša pomoc jenož kapka hladajo na wulku nuzu.

Zo pak bě to dobry skutk, da nam na wšě čezě zabyć. Šćerpnošć a hospodliwosć wuznamjenja tutych ludži při wšem čerpjenju.

Kurt Latka

Spominamy na Amalie Sieveking

Wona so 25. julija 1794 w Hamburgu narodži. Jejny nan běše překupc a senator, potajkim muž, kiž słušeše k bohatszej woršće luda. Ale to so bórze přeměni. Jako bě Amalie pjeć lět, zemřě mać a džesać lět pozdžišo tež nan. Přez napoleonske wojowanja bě nan swoje zamóženje zhubił, tak zo młoda holca nětko jenož sama njesteješe, ale tež hišće bjezsrědkow. Wona bydleše pola znatych a při wuznych. Powołanje holcy tehdom nawuknyć njemóžachu, tak zo za nju jenož wosta so wudać, jelizo něchtó sebi tutu chudu holcu wza, abo w domje při wuznych abo znatych podrjadowane džěla wukonjeć za jědz a přebytk.

Nadobo pak so jej druha možnosć poskići. Dokelž bě přez domjaceho wučerja dobre šulske kubljanje dóstała, so jeje prašachu, hač njeby druho holcu wuwučować chcyła. 19lětna Amalie do toho zwoli a započá šěsć holcow wuwučować. Z tym wona mału šulu załoži. Wšitke materialije za wučbu wona sama zhotowi. Wona potom 48 lět jako wučerka skut-

kowaše, to rěka hač krótko do swojeje smjerće.

W léce 1817 zemřě jedyn z jejnych bratrow, kotryž jej nutrkownje jara blisko steješe a kotryž bě jako student teologije jej tež na duchownym polu pomhał. To ju pohnu, nětko so z cyłej wutrobu Chrystusej přepodać. W tutym času napisa wona tež někotre wukładowanja bibliskich hronow. Tuta žiwa wěra postaješe nětko cyłe žiwjenje Amalie Sieveking. Tak wona, hdyž w léce 1831 w Hamburgu cholera wudyri, wšitke holcy a žony města namołwješe, so za hladanje chorych w hospitalu přizjewić. Tutana mólwa wosta bjez kóždeho wothłosa. Nichtó so njepřizjewi. Tak wona sama do hospitala za na cholerschorjenych džěše, zo by tam pomhała a chorych hladała. To wona tak wušiknje dokonješe, zo dósta bórze dohlad nad druhimi hladařemi a pomocnikami přepodaty. Zawěsće je k tomu tež dopomhało, zo je swědomiče a woporniwe chorych hladała, bjez toho zo by so bojała natyknenja z tutej strašnej chorosću.

Hdyž cholera po dwěmaj měsacomaj so zaso zmíny, wopuši Amalie Sieveking zaso hospital. A tola njemóžeše wjace dale tak žiwa być kaž do toho. Wot chorych bě wona wo wobstejnoscach w jich swójbach zhoňiła. A tute wobstejnoscě běchu katastrofalne! Džěci běchu husto sebi samym přewostajene; mužojo pijachu, a mačerje zadwělowachu. K tomu přińdže wulka chudoba w bydlenjach, kotrež tute mjeno njezaslužichu. Wo tym njebě Amalie Sieveking dotal ničo wědžala. Nětko so prašeše, kak móže tu pomhać. Jej bě jasne, zo wona sama ničo wuskutkować njemóže. Tak załoži wona 23. meje 1832 Žónske towarstwo za wobstaranje chudych a chorych. Tute towarstwo wobsteješe na započatku z dwanaće holcowa žonow. Tute so zawjazucho k prawidlowym wopytam pola chorych a chudych.

Kóždy džen so sobustawy towarstwa zetkach a rozpominachu, kak móhli w jednotliwych padach najlěpje pomhać. Při tym myslachu wosebje na to, chudym džělo wobstarać.

Při tym tež na domjace džělo myslachu a so tež wo to prócowachu, nadžěłane wěcy wobtyć. Towarstwo chcyše so radšo wo dosahacu mzdu za pilne džělo starać hač jałmožnje rozdžělic. Při tym njemyslachu na wulke wěcy, ale chcychu „to małe, štož druzy nječinja“, činić. Samozrozumliwe běše za Amalie Sieveking, zo wona chudym a chorym jenož materielnje njepomhaše, ale tež duchownje. Wona bě přeswědčena, zo jenož materielná pomoc njedosaha při natwarjenju noweho žiwjenja. Amalie Sieveking nawjedowaše tute towarstwo 27 lět. Nimo toho wona tež seminar za wukubłarki, mały dom z bydlenjemi za chudych bjez bydljenja a mały hospital za džěci załoži. Wšo to pokazuje, zo je Amalie Sieveking po kazni lubosće k blišemu žiwa byla. 1. jutrownika 1859 zemřě wona w Hamburgu a bu po jejnym přeću w kašću za chudych pochowana.

W biografiji so wo njej pisa: „Wona běše přenja socialna džělačerka w swójim lěttotku.“ Wobdžiwać móžeše so na njej, zo so prócowaše, na wšělake wašnje nuzu chudych a chorych wolóžić. Na zarjado-

wanju k 25lětnemu wobstaću towarstwa wona praješe: „Móžno, zo so forma přeměni; to ničónjewadzi; jenož zo by duch křesćanskeje lubosće žiwy byl.“ To za džensniši džen runje tak płáči kaž modlitwa: „Wótče, wjedz ty mje w tym, štož chcu a skutkuj, wjedz moju lubosć a moje žiwjenje, wšitko njech wotpočuje w twójimaj rukomaj.“ Měnju, zo je Amalie Sieveking nam na wšelake wašnje z příkladom. Chcu tu skrótka na někotre dypki pokazać.

Amalie Sieveking je tam, hdžež běše žiwa, to činiła, štož z jejnymi darami a možnosćemi móžeše, a to w přeswědčenju, zo je Bóh jej to jako nadawk

dał. Amalie Sieveking je zamówtosć na so wzała a njeje ju na druhich wotsunýla.

Amalie Sieveking je so tež za małe wěcy starała a njeje jenož wulke programy měła. A štož běše tež započala, to wona swědomiče wukonješe. Tohodla je tež wšitke poskitki za přewzaće wyšich zatojnstwow wotpokazała a w Hamburgu wostała.

Bóh je tute skutkowanje, kotrež njepytaše to swoje, ale so sta z lubosće k Bohu a k blišemu, žohnował. Sym přeswědčeny, zo Bóh tež džensa naše skutkowanje žohnuje, hdyž to Bohu k česći a blišemu k spomóženju činimy.

S. Albert

Přidawkaj

Hłowne skutkowanjšo samostatneho bura běchu jeho pola. Z nimi čuješe so wosebje zwjazany, dokelž jeho aswójbu žiwjachu. Wón měješe swoje nazhonjenja z pěskojtymi hórkami a hlinojtimi dólčkami. Pola tworjachu do wěsteje měry jeho swět. Zdobom wědžeše so dopomnić na dobre a hubjene lěta, znamjenite časy a z nimi zwisowace podawki. Naše dowjnske ratarstwo bě 5,5 ha wulke. Wobsteješe ze 16 kručow pola a pječ lukow. Běchu rozbrojene kołowokoło wsy, kaž by je něchtó w rozwólnej chvíli wusyl. Njewěm, čehodla to tak bě. Sym zapasł, so nana za tym prašeć. Wšitke zahony mějachu serbske mjeno. Jednomu z polow prajachmy „Přidawk“. Zo so stajnje znowa na nje dopominam, ma swoju wosebitu přičinu. - „Přidawk“ běše woprawdže jenož přidawk. Měješe swoje mjeno z poľnym prawom. Ležeše tróšku na wyšinje před železniskim přechodom na prawu ruku Radworskeho puća. Bě to něhdže 250 m doľha, ale jenož 10 m šeroka šlapa z lochkej pěskojtej pódu kaž wšitke hórki wokoło wsy. Poprawom bě to samón wupar. Jenož delni kónc bě trochu lépsi. Na tute polo syjachmy wotměnjejo rožku abo sadzachmy běrny. Druhe plody so tam njeradzachu. Chiba na podworanym šcernišću snano kolij, jeli bě nazyma wložna dosć. W suchich lětach běchu samostwjelca rožki často přehnaté a zornjatka w kłosach

na kimjelčku sčehnjene. Na běrnach pak, a tych bě stajnje 16 rynčkow, w tajkich lětach jenož hróšatka nazběrachmy. Traješe to potom maľu wěćnosć, kobjel abo samo měch běrnów nakopać. Tola tež w mokrych lětach njeběchu tam přemóžace žně wočakować.

Dokelž bě polo tak wuske, njebě móžno, so na nim z poľnym roľnym wozom zawróćić. Zadk prózdneho woza wobstajowachmy, zo njebychu so při nahlym zawróćenju wojo abo přědnje šnica (Schere) zlamali. Přihotowanje role za wusy žadaše sebi wosebite wašnje wložjenja. Měješe so tola při tym přez woranje nastata srjedźna wloža trochu z pjeršću napjelnić. To so najlépje poradzi, hdyž so „na kosu“ wložčeše. „Na kosu“, to rěkaše, na pol překi. Němscy bychmy tomu snadź prajili „diagonal“ abo „im Zickzack“. Za tajke wložjenje bě trochu wobhladnivosće a nazhonjenja trěbne. Sym lěta trjebał, doniž to trochu bjezporočnje njedokonjach. Naposledk pak z toho nabych trochu sebjewědomja, dokelž něšto móžach, štož pola druhich ratarjow maľo wobkedźbowach.

Na kóždym kóncu pola bě z trawu porosćeny poľny pućik. Za delnim spadowaše nahľa skłónina k hłuboko ležacym kolijam Budysko-Wojerowskeje železnicy. Na jeje samej kromje bě z hrubych deskow připrawjeny wysoki plót, kiž měješe čaru před zawěćom ze

sněhom škitać. Jako džěci sym so rady na njón drapali. Z njeho so tak rjenje na nimojězdźace čahi hladaše. Wosobowym čaham rady při kiwachmy. A bě nam wjeselo, hdyž ludžo z čaha wróćo kiwachu. Njebě pola nas z wašnjom, časnik na polo sobu wzać. Z wjetšiny polow widzjachmy džě čahi jězdzić. Dokelž znajachmy jich čas, wědzachmy z dobom, kak pozdže je. Jězdžachu pak tež nakładne čahi z wagonami bjez třěchi. Ze svojich „wysokich pozicijow“ widzachmy derje, što wjezu. Čahi z Wojerowskeho směra běchu zwjetša z wuhlom nakładžene. Na jedyn z Budyskeho směra so wosebje dopominam. Zaběraše při našim wašnjom měrjenja časa wosebite městno. Běše wosebje doľhi a ridrowaše wšědnje „po štyrjoch“ nimo „Přidawka“. Nakładowane měješe stajnje načerwjen-brunu zemju. Nan nam wujasni, zo je to bawksit, kiž do Łutow k zhotowjenju aluminiya woža. Na kóždy wóz bě napisane slowo „Hungaria“. Čah bě nam tohodla kaž posoľ z dalokeho swěta. Ze svojich wysokich krosnow so druhdy ze staršim bratrom w mjetanju kamjenjow wubědźowachmoj. Dobyćer bě, komuž so poradzi, najwjaće z nazběraných kamuškow do nimojěducych wotwrjených wagonow čisnyć. To pak sebi jenož zwěrichmoj, hdyž běchmoj „mjez sobu“. Bě namaj to wítana wotměna při wostudlym běrnykópanju.

Z „Přidawkom“ pak mje wjaza dalša dopomnjenka. Bě to přenje powjnske lěto. Knježeše tehdy po cyľm kraju nuza a hłód. Džěľach tam ze zapahom na polu. Bě přišoľ čas, woľomaj popřec přestawku a sebi swaćinu. Swaćinu mi mać stajnje do plátoweje toboľki tykny, kiž běch sebi z wjnskeje jatby domoj přinjesł. Na polo dojewši, běch ju na hižo mjenowaný plót powěsnył. Při wotewzaću pak so mi někak podhladnje lochka zdaše. Hdyž ju na poľnej mjezy sedžo wotwrěch, namakach w nej jenož blešu ze žitnym, samopalenym kofejom. Nō, je da to móžno... je mać snano zabyła...? počach so zadžiwany prašeć. „Njemóžno“, tajku mysl hnydom zaso začisnych. By to tola přeni króć bylo. Nimo toho běch sebi wěsty, zo sym toboľu poľnu na

polo sobu dostał. Hdže potajkim su wostali pomazki? Po wokolinje so rozhladujo počach chutnje wo tym přemyslować. Skičeše so mi za tehdyši čas zwučeny wobraz. Tu a tam znaći wjesnjenjo na polu a po poľnym pućiku jednotliwi cuzy měšćenjo. Měrjachu so po pódľanskich pućikach do wsy, zo bychu sebi něšto k jědži naprosyli. Bě jim zawěće přeciwně, po prošěnju chodzić. Honješe jich nuza won. Nuza, na kotrež měješe kóždy swój mjeňši abo wjetši podžěl winy, tež ja. Chcychu wěće připódnju we wsy być, hdyž burja z pola domoj přińdu. Běchmy na tutón wšědný „wopyt“ zwučeni. Hnuješe pak nas stajnje znowa. Tež nam buram při naphledze prošacych přeco derje njebě. Komu drje bě tehdy móžno, stajnje dawać? Mějachu so spjelnić statne dyrbizny na ratarskich produktach, a do hospodarstwa trěbne wěcy běchu lědma za njehódne papjerjane pjenjezy dostać. Dawać abo nic, za to bě stajnje znowa rozsud trěbny. Bě to přeco wuslědk z rozważowanja mjez móžnosću a z dobom přezjednosću ze swědomjom a wosebje křesćanskim. Běchmy tola wuknyli: „Dobrotu činić a wudželeć njezapomniće, přetož tajke wopory spodobaju so Bohu derje.“ (Wěm pak so dopomnić, zo je při wšěch čezach tehdyšeho časa lědma što z prošacych hdy prózdny z našeho dwora soľ.)

Takle přemysľujo poča mi switać, zo je drje něchtó z tutech ludži njewobkedźbowany mojim pomazkam nimodocy sobu kazať. Njeběch pak tohodla někak hněwny. Ani sam na sebjě nic. Bě tola hłownje moja wina, zo běch pomazki přisadził. Njeběch je směť druhim tak jara na woči wěšeć! Běch so na swoju swaćinu wjeselił. A tola běch na městnje zwólniwy tomu, kiž bě mi ju wzať, wodać. Bě tola z woprawdžiteje nuzy jednať. Što wě, hdy bě so posledni króć do syteje wole najěsć móhł! Skónčnje běch dospoľnje wujednany z tym, zo bě z mojim „přidawkom“ so móhł čłowjek nasycić, kiž bě wěće wo wjele hłódnjši hač ja.

Doma mi mać wobkrući, zo bě swaćina připhotowať kaž stajnje.

A. Grofa

Pomhaj Bóh!

Wulce česćenemu a lubemu serbskemu ewangelskemu superintendentej, knjezej Siegfriedej Albertej, wšitkim česćenym a lubym serbskim ewangelskim duchownym, wšitkim lubym ewangelskim Serbam a hosćom z wukraja, zhromadženym na serbskim ewangelskim cyrkwiskim dnju w Njeswaćidle wot 18. do 19. junija 1994, sće najlěpše a najwutrobnije postrowy a přeća w mjenje swojom a tež cyteho Towarstwa pólsko-lužiskoserbskeho we Wařawje

Waš přećel
dr. Zbigniew Gajewski

PS. Wutrobný džak Wam tež za Pomhaj Bóh. Jara wutrobnje so wjeselimy, zo budže založene Serbske ewangelske towarstwo a zo je hižo založene 14.4. 1994 w Dešnje Spěchowanske towarstwo za serbsku rěč a namšu.

Z.G.

W Sochaczewje,
dnja 12.6.1994

Drozy w Jezusu Chrystusu!

Džakujemoj so jara za připóstanje časopisa Pomhaj Bóh. Wjeselimoj so z mužom jara, zo smój raz w Budyšinje pobytoj a tež we Wašich ewangelskich cyrkwach, widžachmoj historiske twarjenja a wobdźělichmoj so na kemšach w přirodže. Džakownaj běchmoj tež za dobre počahik Wam a za hosćičelskosć. Běše to hižo před džesac lětami, ale wšitko wobchowamoj w pomjatkju a husto spominamoj. Wo naju staraše so tehdy luby bratr sup. Wirth. Je-li hišće žiwy, posrědkujće jemu a jeho swojbe wutrobný postrow, tohorunja postrowće cytu cyrkej a tych, kotřiž so na naju dopominaja.

Džens wosebje lubje strowimy Waš serbski cyrkwinski džen. Toje Waš wulki swjatk, a budžemoj tón džen tež w duchu z Wami. Njech Was Bóh luby Knjez žohnuje, Was posylnja a napjelnja Waše wutroby z radosću, zo je Wón slawa a požohnowanje...

Wostańće wšitcy prawje strowi a wobchowajće sej swoje wjesele. K Božej stawje chwatajće, ničeho so njebojće.

To přejetaj Wam z wutroby
Karel a Božena Šulcec
Vejpřnice, dnja 10.6.1994

Lubi čitarjo Pomhaj Boha,

Waš superintendent, knjez Albert, je mje prosył, napisac někotre mysle k 1. artiklej našeho wěrywuznaća (Ja wěrju do Boha Wótca, Wšehomócného, stworićela njebiesow a zemje). Spjelnu rady tutu próstwu, je džě prašenje za „wěru do Boha“ prastare, a každa generacija so znowa za tym praša.

Zjednej ze Stawizničkow wo knjezu K. - z pjera němskeho spisowateľa a basnika Berta Brechta - chcu započec: „Něchtó praše so knjeza K, hač je Bóh. Knjez K rjekny: Radžu či přemyslować, hač so twoje za džerženje hladajo na wotmołwu na tute prašenje přeměni. Jelizo so nje přeměni, njetrjebali so z tutym prašenjom dale zaběrać. By-li so wone přeměniło, potom bych móhl či znajmjeńša tak daloko pomhać, zo či praju, ty sy so hižo rozsudžil. Ty trjebaš Boha.“

Chcu spytać, w pjeć přinóškach Wam wěru do Boha wopisać. Snano móžeja moje rjadyki pomhać, zo sće we wěrje wěšćiši abo zo znowa wěru do Boha jako najwažnišu žiwjensku pomoc spoznać móžeće.

„Wy maće so derje, knježe duchowny, wy móžeće wěrić! Ja však bych tež rady do Boha wěrił, ale wědomosć (snano tež dołholětna bjezbožna ideologija statneho socializma á la NDR) je tola wěru do Boha njemóžnu a njeznjesliwu z dopoznaćom, z rozumom sćiniła!“ kaž sym to husto wot ludži

wokoło mje słyšał. Wězo, ja sym w křescanskej swójbje wotrostł a sym sosnato tohodla tež lošo měł, Boha, wěru, modlitwu a cyrkej jako žiwjenske pomocy spoznać. Je pak křescanski starsiski dom jeničke wumějenje, wěrić móc? Chcu was - jeli njejsće křescanske kubłanje měli - zmužić. Tež tak mjenowana „džěšćowska wěra“ dyrbi „dorosć“. Tež při křescanskim kubłanju, haj samo w žiwjenju kóždého křescana njepobrachuja dwěle a prašenja na Boha. Wěra njemóže so „namřec“. Křćenica, to rěka přepodaće čłowjeka Bohu (hač so to za čas džěcatstwa stanje abo hakle, hdyž je čłowjek dorosćeny), njehodži so přirunać ze šćěpjenjom, kotrež nas napřeco před wěstymi chorosćemi škita.

Wěra rosće. Wona so w Swjatyjm pismje husto ze symjěškom přirunuje. Wěra pak chce we nas wulka a sylna narosć. Bóh sam móže to do skutka stajić. Tola Bóh chce nas křescanow wužiwać, zo bychmy druhim k wěrje pomhali.

W swojim přemim rozpominanju wo wěrje chcu wěru do Boha wopisać. Mnozy rowjenkojo mjenja, wěrić móc woznamjenja předewšěm, za wěrne mjeć, štož so dopokazać njehodži, štož so chiba myslić móže. (Myslu sej, zo so jutře dešćik pónđže.)

Tola hižo rěčne korjenje słowa wěrić wuprajeja něšto dru-

he. Słowo „glauben“ w němskej rěči pochadža wot słowa „geloben“. Slubjenaj slubitaj sej hišće před swojim doskónčnym „Haj“ wěčnu lubosć a swěru. Hačrunjež njemóžetaj wědźec, što so jimaj na zhromadnym žiwjenskim puću wšitko stać móže, dowěrjataj sej „we wjeselu a čerpjenju“, w dobrych kaž tež złych chwilach“ mjez sobu. Tež we Wašej serbskej maćeršćinje - tole wěm wot Wašeho superintendenta - rěčiće wo wěrje a dowěrje. Wy rěčiće, zo wěriće do jednoho Boha.

Dowěra je lěpše, prawišće słowo za „wěru“. Dowěrjamy so Bohu. Při tym njemóžemy jeho widźec, jeho dopokazać, ale dowěrić móžemy so Bohu.

Čim wutrobnija a bliša naša dowěra k druhemu čłowjekej je, čim bóle budu jemu wěrić, štož mi slubi. Tajkale dowěra přindže z wutroby, nic z hlowy. Mój rozum chce mi dwěle narěćec: Hač je moja dowěra k tutomu čłowjekej woprawnjena? Tola moja wutroba to lěpje wě najebać wšě dwěle.

Tež naša wěra chce tajki wosobinski počah k Bohu mjeć. Tule zakónčam swoje přenje rozpominanje a w druhim chcu pisać wo Bohu, do kotrehož chce něchtóžkuli hakle potom wěrić, hdyž je so jemu dopokazał.

Hač potom zwostanu z přecom, zo by Waša dowěra do Boha stajnje rostła,

Waš Wilfried Weißflog

Jakub Bart-Ćišinski Bohajošć

Štó slónco w mócnej ruce ma, kiž hudži wšěm hwězdam wěčnu reju njeměniwu?
Štó stwórbu nje přeměrnju dzerži žiwu a w rjedže, zo so ničo njezabludži?

Štó wodu waži, wětr a wohn kludži a runu swět wě šćežku wjesć a křiwu?
Štó chowa so w tym majestotnym džiwu a we čłowjekach běh a brémjo sudži?

To Bóh naš je, kiž knježi nad swětami.
Je spočatk wšeho, kónec a slónco naše.
Wón hlada nas, kaž pastyr chodži z nami.

Tuž k Bohu Knjezej we zbožu, we straše so modli wutroba, so klaka noha...
A blazni blaboce, zo njeje Boha.

W Běloruskej so cyrkej twari

Foto: K.L.

Serbske ewangelske towarstwo informuje

Dnja 29. junija 1994 so na Michalskej farje předsydstwo Serbskeho ewangelskeho towarstwa k swojemu přenjemu posedženju zeńdže. Na nim so knjezna Lubina Tharanec za zamołwitu za financy a knjez Arnošt Grofa za zapisowarja wuzwolištaj. Zwěsći so, zo hač dotal předleži nahladna ličba 48 přizjewjenjow do towarstwa.

Hłowna tema wječora pak bě rozmołwa wo nadawkach. Namjetuje so, zo by so towarstwo wosebje wěnowało - džětu z džěćimi a młodzinu - přihotowanju cyrkwinskih dnjow - nawjazanju zwiska k delnjoserbskemu towarstwu „Spěchowanske towaristwo za serbsku rěc w cerkwi“ - wudawanju čitanskih tekstow za Bože služby - wudžětanju informaciskeho lopjena wo ewangelskich Serbach - zarjadowanjam za našich seniorow.

Štož z našich Serbow dalše nadawki za towarstwo widzi, njeh je čłonej předsydstwa zdžěli abo je napisa a na adresu Měrćin Wirth, Čornobóhska dróha 12, 02625 Budyšin pósele.

Předsydstwo chce lětsa nazymu sobustawsku zhromadiznu přewjesć, na kotrejž maja so konkretne nadawki předstajić, diskutować a so wot čłonow schwalić.

Přichodne zeńdženje předsydstwa budže dnja 18. awgusta 94 w 19.30 hodž. zaso na Michalskej farje. **M. Wirth**

Kapała w Mogilewje z napisom 1812-1912 Foto: K.L.

Hdyž chceš do duše małego luda pohladać, da pohladaš do poezije jeho basnikow!

Nowostka z LND k Dnjeju serbskeje poezije

Andrej Kokot
Njebjo wusmahnjonych sonow
Do serbsčiny přenješ Jurij Koch

Basnje Andreja Kokota špiheluja jeho přichilnosť k mačersčinje, kotruž widzi wohroženu, přichilnosť k jeho ludej. W poetiskich wobrazach awtora so čitar sam pyta a nadeńdže. Za lubowarja lyriki je wudaće wjeselo a wobohaćenje.

Andrej Kokot je žiwy w Awstriskej, jeho mjeno pak přeradzí, zo je wón Slowjenc. Zwonka ródneho kraja bydlaacy Slowjency su dwurěčni, a runje Andreja Kokotowe žiwjenje a literarne tworjenje pokazuje, kak wusko je wón ze swojej ródnej rěču a kulturu zwjazany.

12,5 x 21 cm, 55 stron,
brošura, 7,90 hr

„Čertowa kowarnja“
Fantastiske powědančko
Jurja Krawže

Naročna lektura za młodych a starych je nowa twórba z pjera Jurja Krawže, kotraž je kónc lěta w LND wušla. Hižo z motom powědančka - kowarjo a kuzłarjo su ze samsneho hnězda - so pokaza na to, zo wjedže nas awtor do realneho swěta kowarja a fantastiskeho kuzłarja, zo pak njeje kruteje mjezy mjez realnym, dziwnym a dziwotwornym.

Ludowe nakładnistwo
Domowina

Realny swět je w powědančku fiktivna wjesna kowarnja pola Sprjewjenca w pozdnim srjedzowěku. Sprjewiny kowar-wudowc kowari tam ze swojimi třomi synami železny naporjad za dom, dwór a wobchad. Najstarši syn Handroš je druhokowar, młódši Jaroš džěla při wohnišću, a najmłódši syn Luboš ma kucharić. Kowarska idyla so zniči. Dziwny jězdny, franski ryčer, da kowarjej nadawk, jemu za tři dny dospołny brónjowc wudžělać, za to kiwa mištrej rjana mzda. Z tutym brónjerskim nadawkom zalže sej kowar do čertowskich wuskosćow ...

Jurja Krawžeje fantastiske powědančko je kaž Jurja Brězanowu Krabat přinošk k diskusiji wo nowym měridle postupa a wo trěbnej poměrności we wašnju žiwjenja. (Reiner Janec)

Titulne wuhotowanje knihi, kotruž měli starši džěćom srjedznych lětnikow a młodostnym do ruki dać, je wobstarala na tohorunja fantastiske wašnje Jutta Mirtschin. Powědančko je hódny přinošk k nastaću a rozrostej młodeho serbskeho čitarstwa.

Trudla Malinkowa

Serbscy ewangelscy fararjo w USA

Farar Jan Kilian ze swojej džowku Tereziju

Na prašenje za serbskimi fararjami w USA by so drje najhušćišo wotmołwilo: Jan Kilian a Mato Kosyk. Mało znate je, zo je w USA tójšto wjac serbskich ewangelskich duchownych skutkowało. Džěl z nich služěše serbskim wosadam we a wokoto Serbina w Texasu, druzy běchu so rozbrojili po tamnych statach USA.

Jan Kilian

Janej Kilianej, rodzenemu 22. měrcu 1811 w Delanach w Bukečanskej wosadze, hižo zahe staršej zemrěšej. Jeju zawostajenstwo zmóžni wobdarjenemu hólcej wopyt Budy-

skeho gymnazija a studij teologije w Lipsku.

Po třoch lětach kapłanstwa w Bukecach pola fararja Mjena a krótkim přebywanju w Baselu, hdžež chcyše so na misionara wukublać dać, powołaču Kiliana 1837 za fararja do Kotec. Mała wosada sej přewjele džěla nježadaše, tak zo móžeše Kilian wěnować zbywacy čas džětu za lutherskich Serbow. Wjac hač sto kěrlušow a wjacore wudate knižki běchu wuplód Kotečanskich lět.

Młody duchowny bě bórce po cyłej wokolnje znaty jako wurazny lutherski předar. Samo z Pruskeje přindžechu kemšerjo, słuchać na jeho wukładowanje Božeho słowa. Wosebje Wukrančenjo chodžachu sej w nuzach swojeho swědomja na Kotečansku faru po radu: Kral bě prikazał, zo maja so lutherscy a reforměrowani w Pruskej zjednočić do uněrowaneje cyrkwy. Měli so podwolic a z tym swoje lutherstwo přeradzic?

Kilian radžeše k wotšćepjenju wot statneje cyrkwy. 1843 załoži so z jeho podpěru starolutherska wosada Wukrančicy/Klětno. Kilianej, kotrehož sej wosada za swojeho fararja žadaše, pak so zasydlenje w Pruskej zapowědži. Wyšnosť so boješe, zo móhl wón dalše nabožne njeměry šerić. Hakle po lětach prócowanja dósta wón 1848 dowolnosť k přesydenju do Wukrančic. Samsne lěto so Kilian woženi ze serbskej žiwnosćerskej džowku Marju Gröschlec ze Žarkow, swojej Kotečanskej wosadneje. Dzewjeć džěći z mandželstwa wuńdžechu, wot kotrychž pak štyri hižo małe zemrěchu.

Wosadne wobstejnoscě starolutherskich běchu bėdne. Hrožeše strach, zo so wosada zweže pod finansielnymi čězemi: Chudži holenjo mějachu ze swojskich mocow twarić cyrkwy a šule a placić mzdy duchowneho a wučerja. Tež běžne rozstajenja z wyšnosťemi a ze susodnymi fararjami a wosadnymi trašachu starolutherskich. K tomu hišće powšitkowana nuza w holandskich wsach... We wosadze rosćeše přeće za žiwjenjom w duchownej a hospodarskej swobodze.

1854 poda so nimale 600 Serbow na puć do Texasa, mjez nimi Jan Kilian jako duchowny

a wučer. Po bédnej jězbje, na kotrejž sej cholera wjac hač 70 smjertnych woporow žadaše, a po čěžkich přénich měsacach bjez domizny so poradzi, kupić wulku přestrěń dźiwjeho kraja. Njewustawace džěło a hoberske wopory běchu trěbne, doniž bě nowina přetworjena na ratarsku rolu, a serbske sydlišćo so wuwi na wuznamnu wjes Serbin.

Swoboda w kraju bjezkónčnych móžnosćow wunjese nowe problemy. Běžnje bě něchtó z wosadnych z něčim njespokojom a měješe něšto na fararju wustajeć - na praktiskich wěcach, na jeho nabožnej wučbje, na jeho wuraznej serbskosći ... Rozkory wjedźechu skónčnje k dwěmaj šćěpjenjomaj wosady. 1858 so rozdźělých nabožnych nahladow dla wjacore swójby wotdźěllichu a sej swójsku wosadu załožichu; po lětdžesatku pak so zaso do Kilianoweje wosady nawróćichu. Druhe šćěpjenje wosady bě hlubše a trajniše: 1870 so wotdźěli třecina wosadnych, kotraž za wjetšim wuznamom němčiny we wosadze žadaše, hač chcyše Kilian přizwolić. Nimale poł lětsotka měješe Serbin dwě wosadze, dwě cyrkwi a šuli a dweju duchowneju. Zjednoćenje woběju wosadow Kilian wjac njedožiwi.

Dalše polo rozestajenjow bě za Kiliana wučba Missouri synody, cyrkwe, kotrejž bě z wosadu přistupil. Wnabožnych prašenjach njebě ke kompromisam zwólniwy a tuž so wospjet poda do woowanjow za swoje nahlady přećiwo cyrkwinскеj wyšnosći.

Běžne rozestajenja Kiliano-we mocy lemjachu a jeho tak wučerpachu, zo žadaše hižo po lětdžesatku w Texasu za nawrótom do Łužicy. Prócowanja wo zastojnstwo w sakskej krajnej cyrkwi - na měrne džěło w Kotecach často spominaše - wostachu bjez wuspěcha. Tež jeho próstwy wo přesadženje do drugeje wosady w USA běchu podarmo. Kilian dyrbyje w Serbinje wostać, při čimž bě jemu sylna wěra najwažniše pokojenje. Wón wědžeše, zo ani we Łužicy ani w Americe doskónčnu domiznu njenańdže, ale zo je po puću k swojej poprawnej domiznje w njebjesach. 12. septembra 1884 so zemski puć Jana Kiliana do-

kónči. W pomjatku je zawostał do džensnišeho we Łužicy jako wurjadny Serb a nabožny spisowacel. W Texasu so česći jako serbski Mójzas, kiž je swój lud wjedł z hubjeństwa přez morjo do swobody, a jako wótc Missouri synody w Texasu.

Hermann Kilian

Narodženy jako najmlódši syn Jana Kiliana 26. decembra 1859 w Serbinje, měješe so po přeću nana stać z jeho zastojnskim naslědnikom.

Po swojej konfirmaciji dyrbyje 1874 woteńć na gymnazij we Fort Mayne, Indiana. Jeho najstarši bratr Gerhard Kilian, z lěta 1872 wučer w Serbinje, jeho do dalokeje cizby přewodžeše. Bě to zdobom rozžohnowanje z domiznu, přetož wopyty w Serbinje běchu lědma móžne. Železnica hišće wutwarjena njebě, tak zo by sej wjele stow kilometrow daloki puć nad měru wjele časa žadał. Z lěta 1880 přizamkny so studij bohosłowstwa w St. Louis, Missouri.

22. julija 1883 so Hermann Kilian za fararja w Serbinje zapokaza, zo by 72lětnemu nanej dawno přečežke břemjo zastojnstwa wotewzał. Hakle po smjerći nana pak měješe swobodnu ruku, wosadu po svojich wotmyslach wjesć.

Wukubłany na wustawach Missouri synody njeměješe nanowu kritiski wid na cyrkwinsku wyšnosć a jeje wučbu. Hermann Kilian spěšnje docpě zasadne polěpšenje poměra mjez swojej wosadu a Missouri synodu. Jej wotewrě tež wrota do stolicy Texasa, Austina, załožiwi tam Missouri wosadu. Sam džěłaše sobu w komisiji za misionstwo a wuzwoli so za zapósłanca w synodze a na něšto lět za zastupowaceho prezidenta jeje južneho distrikta. Wón měješe wjesole a wotewrjene wašnje; hinak hač nan bě wón w kruhach Missouri synody jara woblubowany. Swojeje podobnosće z wulkim reformatorom dla so wot přećelow Luther mjenowaše.

W Serbinje zasadžowaše so za dobre zhromadne džěło ze susodnej, lěta 1870 wotšćěpjennej wosadu. Płody svojeho prócowanja móžeše žnjeć 1914, hdyž so wobě wosadze zaso zjednočištej.

Hermann Kilian woženi so 1886 ze Serbowku Marju Mjerwic. Štyri džěci z tuteho zwjazka wuńdzechu, dwě džowce a dwaj synaj. Jedna džowka wuda so na fararja Möbusa, tamna na wučerja Zieschanga, jedyn ze synow zahe zemrě, tamny, Theodor, měješe po nanowym žadanju tohorunja z duchownym być. Tola Kilian w swojim fararskim powołanju zbožowny njebě a zemrě 34lětny 1925.

Za zastojnski čas Hermann Kiliana serbskosć Serbina spěšnje woteběraše. 1905 so poslednja serbska konfirmacija swjećeše, a 1916, ze smjerću wučerja Gerharda Kiliana, pominy so serbsčina ze šule.

Hermann Kilian zemrě 21. januara 1920. Z tym přestachu tež serbske kemše w Serbinje.

Farar Hermann Kilian, naslědnik svojego nana w Serbinje

Hermann Schmidt

Runja swojemu předchadnikaj bě farar Schmidt džěčo Serbinskeje wosady. Jeho nan, Jurij Kowar, pochadžeše z Krynholec, bě 1869 do Serbina wupućował, sej tu farmu załožił a sej w Hanje Krawžic serbsku njewjestu namakał. Kowarjecy bě jich poprawne swójbne mjeno; přeněmčene hamtske mjeno Schmidt bě nan z němskeje wojskeje služby domoj přinješt.

Hermann Schmidt bě so 6. decembra 1875 w Serbinje narodil. Jan Kilian bě jeho serbsce wukřićil, pola Gerharda Kiliana bě do šule chodil, a Hermann Kilian bě jeho 1890 serbsce konfirměrował. Na duchownske powołanje přihotowaše so na wustawje Missouri synody w Springfield, Illinois, z lěta 1891 do 1898. Po tym služeše we wšelakich wosadach, spočatnje w Texasu, pozdžišo w Illinois a Iowa.

Hdyž bě farar Hermann Kilian zemrěł, prošachu Serbin-

čenko fararja Schmidta wo nawrótom do ródneje wosady. Wón spočatnje wotpokaza a přizwoli hakle na wospjetne naležne próstwy. 11. junija 1922 so wón za duchowneho w Serbinje zapokaza.

Hačrunjež Schmidt serbsčinu wobknježeše, nježadaše wosada hižo za serbskorěčnym zastaranjom. Jenož při wopytach a domjacych spowědžach nałožowaše farar hišće serbsku řeč. Serbsce předował pak je k wosebitym składnosćam, lěta 1929 k 75lětnemu wosadnemu jubilejeju a 1936 při postajenju pomnika za serbskich wupućowarjow před Serbinskej cyrkwi. Znatej stej z jeho pjera dwě serbske basni, jedna wěnowana swojemu předchadnikaj, fararjej H. Kilianej; tamna je přeložk ameriskeho patriotiskeho spěwa.

Hermann Schmidt bě dwójce zmandželeny. 1899 woženi so z fararskej džowku Wilhelminu Mennicke a po jeje smjerći 1923 z Marie Brammer, tohorunja džowku duchowneho. Wosom džěci z woběju mandželstwow wuńdzechu.

25 lět farar Schmidt swojej ródnej wosadze služeše hač k swojej smjerći 4. julija 1947. Wón bě posledni serbski farar w Serbinje.

Friedrich Matuška (Matuschka)

9. julija 1838 narodil so Friedrich Matuška w Berlinje jako syn delnjoserbskeju staršeju, kiž běštaj so do stolicy přesydliłoj. Byrnjež so swójbja w skromnych poměrach žiwješe, zmóžni so synej wopyt gymnazija. K płácenju svojego wukubłanja pak dyrbyje wón pomhać přizaslužić.

Najskerje zaslužby dla da so šesnaćelětny přistajić jako tołmačer serbskich wupućowarjow; 1854 přewodžeše Kilianowu wosadu na přejězdze do Texasa. Za přeložowarja bě so wuzwolił, dokelž serbsce, němsce a jendzelsce řečeše. Z Texasa so zaso do Berlina wróćil, doniž so za něšto lět znowa do USA njepoda, tónkróć naprečo.

W New Yorku namaka nachwilnje džěło jako wučer w šuli Missouri synody.

(Kónc na stronje 8)

Zapokazanje fararja Hermanna Schmidta 1922 w Serbinje (Schmidt srjedža sedžo)

(Kónc ze strony 7)

Jeho wukony běchu tak pře-swědčace, zo poskići so jemu studij duchownstwa na teologiskim seminarje w St. Louis, Missouri.

Po dokónčenju studija 1861 powoľachu Matušku jako wikara a lěto pozdžišo jako fararja. 1862 so Matuška woženi z Luisu Hörisch. Wosom džěci z mandželstwa wuńdžechu; dwaj synaj staťaj so tohorunja z duchownymaj Missouri synody.

Friedrich Matuška wosta čas swojeho žiwjenja w staće Missouri, hdžež předewšěm dwěmaj wosadomaj doľho słužeše: wot 1863 do 1890 w New Melle a wot 1890 hač do swojeje smjerće w Lake Creek. Doľhe lěta wukonješe připódlu zastojnstwo wizitatora nad wosadami Missouri synody. Do Serbina najskeje žane zwiski nje-haješe.

Nimale 80lětny zemrě farar Matuška 4. měrca 1918 w Lake Creek, Missouri, hdžež bu tež pochowany.

(Pokročowanje slěduje)

Pomhaj Bóh, časopis ewangelskich Serbow. Rjadowuje Konwent serbskich ewangelskich duchownych. - Ludowe nakładnistwo Domowina tzwr, Sukeľnska 27, 02625 Budyšin. Redaktor a skazanki: sup. Siegfried Albert, Serbski kěrchow, 02625 Budyšin, tel. 42201. - Sadźba: Serbske Nowiny Budyšin, čišć: Serbska čišćernja tzwr w Budyšinje. - Wuchadźa jónkróć za měsac. Přinoški a dary na konto: Sorbische evangelische Superintendentur Bautzen, Nr. 30 000 110, Kreissparkasse Bautzen, BLZ 850 549 62

Naše nowiny a časopisy před 100 lětami

Z Budyšina. Kaž w sakskich Serbach tak tež mjez pruskimi Serbami socialdemokratojo hač dotal ze swojej agitaciju žaneho wuspěcha měli njejsu. W jednej konferency socialdemokratickich wjednikow, kotraž je so wóndano w Liegnitzu měła, znaty Zhorjelski agitator Keller praji, zo w pruskich Serbach samo z wulkimi pjenježnymi srědkami ničo započec njeje. Ze Zhorjelca a Hródku su socialdemokratojo tamniše stromy hižo wobdžěťali, tak wjele hač su po swojich mocach zamóhli, tola docpěli ničo njejsu. Daj Bóh, zo tomu tež přichodnje tak byľo! Bohužel su socialdemokratojo wokoľo Hródku tam a sem přiwisowarjow dobyli. Su to te stromy, w kotrychž su ze wšej mocu serbsku řeč a serbske wašnja wutpjeli. To su plody nasylneho podťóćenja serbskeje řeče. Hdžež su Serbja swoju řeč a swoje dobre wašnje njeđziwajcy wšeho počišćowanja zachowali, tam socialdemokratiska wučba žanu rolu nje-namaka.

SN, 11.8.1894

Powěsć

Budyšin. Zapokazanje fararja Jana Malinka do swojeho noweho zastojnstwa jako přeni farar w Pětrowej wosadze w Budyšinje budže njeđzělu, 14. awgusta, w 14.00 hodž. w Tachantskej cyrkwi.

Magdeburg. Ewangelska cyrkej cyrkwinskeje prowincy Sakskeje dyrbi z pjenježnych přičin w přichodze ličbu fararjow a druhich sobudžěťacěrjow wo někak jednu třecinu pomjeňšić. Tutej cyrkwi přisłuša někak 637 000 wěrnych w 45 cyrkwinskih wokrjesach.

Chlěb za swět je z wjace hač 23 mio hr 71 programow w 35 krajach Afriki, Azije a Łaonскеje Ameriki podpěraľ.

Čěkancy. Tučasnje je na cylvym swěće někak 45 mio luďzi z domizny wuhnatych abo su z njeje čeknyli. Před 20 lětami bě to jenož někak jedyn mio.

Karpacz. Swětoznata cyrkej Wang ma jubilej. Před 150 lětami so wona zaso poswěći. Tohodla poskići ewangelsko-

augsburska wosada wot 28. julija do 10. awgusta jubilejny program z Božimi słužbami, z cyrkwinskej hudźbu, wustajeńcu a ewangelizaciju w stanje.

Warsawa. Lětuše schadźowanje synody Ewangelsko-reformowaneje cyrkwe Pólskeje wotmě so 14. a 15. meje w Zychlinje pola Konina. Duchowni a tež lajkojo zeznajomichu so z rjadom rozprawow a wuradźowachu potom wo wiziji swojeje cyrkwe w přichodnych lětach a samo w přichodnym 21. lěťstotku. Zhromadźizna wuzwoli tež předsydu na přichodnu třilěťnu kadencu, kotryž bu druhi raz dr. Witold Brodziński. We wobłuku wobzamknjenjow dósta předsydstwo synody nadawk, wujasnjeć naležnosće Polakow, wuhnatych do Sowjetskeho zwjazka.

Přeprašujemy

06.08 - sobota

14.30 hodž. wosadne popoľdnjo w Hućinje (sup. Albert)

07.08. - 10. njeđzela po Swjatej Trojicy

10.00 hodž. kemše w Budyšinje w Michaľskej (sup. Albert) w samsnym času Boža słužba za džěci

13.30 hodž. kemše z Božim wotkazanjom w Budestecach (sup. Albert)

14.08. - 11. njeđzela po Swjatej Trojicy

11.45 hodž. nutrnosć w rozhłosu (sup. Albert)

14.00 hodž. zapokazanje fararja Malinka w Budyšinje w Tachantskej

28.08. - 13. njeđzela po Swjatej Trojicy

11.45 hodž. nutrnosć w rozhłosu (farar Malink)

15.00 hodž. wosadne popoľdnjo w Hodźiju (sup. Albert)

04.09. - 14. njeđzela po Swjatej Trojicy

10.00 hodž. kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michaľskej (sup. Albert)

w samsnym času Boža słužba za džěci

13.30 hodž. kemše w Budestecach (sup. Albert)